Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 13. februarja 2014*

„Predlog za sprejetje predhodne odločbe — Državne pomoči — Subvencioniranje nakupa ali najema digitalnih sprejemnikov — Odločba Komisije, s katero je sistem pomoči razglašen za nezakonit in nezdružljiv s skupnim trgom — Zagotovitev vračila — Določitev zneska za vračilo — Vloga nacionalnega sodišča — Upoštevanje stališč Komisije pri izvrševanju njene odločbe s strani nacionalnega sodišča — Načelo lojalnega sodelovanja“

V zadevi C-69/13,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunale civile di Roma (Italija) z odločbo z dne 19. novembra 2012, ki je prispela na Sodišče 11. februarja 2013, v postopku

Mediaset SpA

proti

Ministero dello Sviluppo Economico

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot in A. Arabadžiev (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: N. Jääskinen,

sodna tajnica: A. Impellizzeri, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 21. novembra 2013,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Mediaset SpA L. Medugno, A. Lauteri, G. Rossi, G. M. Roberti, M. Serpone in I. Perego, odvetniki,

— za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj z A. De Stefanom, avvocato dello Stato,

— za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

— za Evropsko komisijo D. Grespan, B. Stromsky in G. Conte, agenti,

* Jezik postopka: italijanščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago upoštevnih določb prava Unije o državnih pomočeh.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Mediaset SpA (v nadaljevanju: Mediaset) in Ministero dello Sviluppo Economico zaradi vračila državne pomoči, ki jo je Italijanska republika dodelila družbi Mediaset v okviru sheme pomoči za digitalne prizemne izdajatelje televizijskega programa, ki ponujajo plačljive televizijske storitve, in kabelske operaterje plačljive televizije, za katero je bilo z Odločbo Komisije 2007/374/ES z dne 24. januarja 2007 o državni pomoči C 52/2005 (ex NN 88/2005, ex CP 101/2004) Italijanske republike za subvencioniran nakup digitalnih sprejemnikov (UL L 147, str. 1) (v nadaljevanju: Odločba 2007/374) ugotovljeno, da ni združljiva s skupnim trgom.

Pravni okvir

Uredba (ES) št. 659/1999

3 Člen 14 Uredbe Sveta (ES) 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [108 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 339) z naslovom „Vračilo pomoči“ določa:

„1. Če se v primerih nezakonite pomoči sprejmejo negativne odločbe, Komisija odloči, da mora zadevna država članica sprejeti vse potrebne ukrepe, da upravičenec vrne pomoč (v nadaljnjem besedilu ‚odločba o vračilu‘). Komisija ne zahteva vračila pomoči, če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Skupnosti.

2. Pomoč, ki se vrne na podlagi odločbe o vračilu, vključuje obresti po primerni obrestni meri, ki jo določi Komisija. Obresti se plačajo od datuma, ko je bila nezakonita pomoč na razpolago upravičencu, do datuma vračila.

3. Brez poseganja v odločbo Sodišča [Evropske unije] na podlagi člena [278 PDEU] se vračilo izvede nemudoma in skladno s postopki, določenimi v nacionalni zakonodaji zadevne države članice, če omogočajo takojšnjo in učinkovito izvajanje odločbe Komisije. V ta namen in v primeru postopka pred državnimi sodišči zadevne države članice sprejmejo vse potrebne ukrepe, ki so jim na voljo v teh pravnih sistemih, vključno z začasnimi ukrepi, brez poseganja v pravo [Unije].“

Odločba 2007/374

4 Člen 1 Odločbe 2007/374 določa:

„Shema, ki jo je Republika Italija nezakonito izvajala za digitalne prizemne izdajatelje televizijskega programa, ki ponujajo plačljive televizijske storitve, in kabelske operaterje plačljive televizije, je državna pomoč, ki ni združljiva s skupnim trgom.“

5 Člen 2 navedene odločbe določa:

„1. Republika Italija sprejme vse potrebne ukrepe za povrnitev pomoči, opredeljene v členu 1, od upravičencev.

2. Vračilo se izvede nemudoma in v skladu s postopki nacionalne zakonodaje pod pogojem, da omogočajo takojšnjo in učinkovito izvajanje te odločbe. Zneski, ki jih je treba vrniti, vključujejo obresti od datuma, ko je bila pomoč na razpolago upravičencem, do datuma, ko so jo vrnili.

3. Obresti, ki jih je treba vrniti na podlagi odstavka 2, se izračunajo v skladu s postopkom iz členov 9 in 11 Uredbe Komisije (ES) št. 794/2004 z dne 21. aprila 2004 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 [UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 4, str. 3].“

6 Člen 3 iste odločbe določa:

„Republika Italija v dveh mesecih od datuma obvestila o tej odločbi obvesti Komisijo o ukrepih, ki jih [je] sprejela za uskladitev s to odločbo. Te informacije bo predložila z uporabo vprašalnika, ki je priložen k tej odločbi.

Republika Italija v obdobju iz prvega odstavka predloži tudi dokumente, ki dokazujejo, da se je začel postopek vračila proti upravičencem nezakonito dodeljene in nezdružljive pomoči.“

7 Komisija je v zvezi z zneski pomoči, ki jih je treba vrniti, v točkah od 191 do 193 Odločbe 2007/374 pojasnila:

„(191) Glede določitve tega, kaj je treba izterjati od izdajateljev televizijskega programa, Komisija priznava, da je precej zapleteno natančno izračunati znesek državnih sredstev, od katerega so imeli prejemniki dejanske koristi. Razlog za to ni samo, da je bila pomoč dodeljena *posredno* prek uporabnikov, temveč da je bila povezana z opremo, ki je potrebna za sprejem storitev izdajateljev televizijskega programa in ne s samimi storitvami.

(192) Vendar pa v skladu s sodno prakso Sodišča […] nobena določba prava Skupnosti od Komisije ne zahteva, da pri odreditvi vračila pomoči, razglašene za nezdružljivo s skupnim trgom, določi natančen znesek pomoči, ki jo je treba vrniti. Za odločbo Komisije zadostuje, da vključuje informacije, ki prejemniku omogočajo, da brez večjih težav sam izračuna ta znesek […].

(193) Komisija zato meni, da je primerno zagotoviti nekaj smernic o tem, kako je treba količinsko opredeliti prednost. Zaradi posebnih značilnosti tega primera bi bila po mnenju Komisije primerna metoda, da bi določili znesek dodatnega dobička, ki so ga ustvarile nove digitalne storitve in ponudbe plačljive televizije ali ‚plačilo po ogledu‘, ki so posledica zadevnega ukrepa.“

8 Komisija je v točkah od 196 do 205 obrazložitve navedene odločbe podala napotke glede metode, navedene v točki 193 te odločbe, da bi Italijanski republiki omogočila opredelitev natančnih zneskov za vračilo.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

9 Po sprejetju Odločbe 2007/374 sta Komisija in Italijanska republika komunicirali o opredelitvi posameznih prejemnikov sistema pomoči, ki je bil razglašen za nezakonit, in določitvi natančnih zneskov za vračilo.

10 Komisija je z dopisom z dne 1. aprila 2008 posebej potrdila metodologijo, ki jo je uporabila Italijanska republika, in sicer javnomnenjsko raziskavo, ki jo je opravil Ipsos, za ugotovitev dodatnega števila uporabnikov zaradi zadevne pomoči, povprečnega prihodka na uporabnika in dodatnih prihodkov. Komisija se je strinjala z ugotovitvami Italijanske republike, da za družbi TIMedia in Fastweb, prejemnici zadevne pomoči, obveznost vračila ne velja, ker so opravljene analize pokazale, da navedeni podjetji v obdobju dodelitve pomoči nista ustvarili dodatnih dobičkov. Vendar je Komisija v istem dopisu izrazila pomisleke glede izogibnih stroškov družbe Mediaset in zato menila, da pomoč, ki se od te izterja, znaša 6.844.351 EUR.

11 Komisija je z dopisom z dne 11. junija 2008, po seznanitvi z novimi elementi, ki jih je predložila Italijanska republika, odobrila nov izračun izogibnih stroškov, ki ga je ta država opravila za družbo Mediaset, tako da je pomoč, ki jo je morala ta vrniti, znašala 4 926 543,22 EUR.

12 Komisija je z dopisom z dne 23. oktobra 2009, ki je sledil predložitvi dodatnih elementov s strani Italijanske republike, zavrnila nov ekonometrični model, ki ga je upoštevala ta država, ker se je nanašal na različna obdobja za upoštevanje stroškov in prejemkov, poleg tega pa je ta država članica sama zavrnila podobno metodologijo. Komisija je v tem dopisu tudi navedla, da če Italijanska republika ne bo takoj zagotovila vračila zadevne pomoči od družbe Mediaset, lahko sproži postopek iz člena 88(2) ES.

13 Italijanski organi so s sklepom z dne 12. novembra 2009 družbi Mediaset naložili plačilo zneska 5 969 442,12 EUR, ki je vključeval obresti, izračunane po postopku iz člena 14(2) Uredbe št. 659/1999.

14 Družba Mediaset je 11. decembra 2009, po plačilu zneska, ki so ga zahtevali italijanski organi, vložila tožbo pri Tribunale civile di Roma za razveljavitev navedenega sklepa in za zmanjšanje zneska za vračilo, pri čemer se je sklicevala zlasti na napačno uporabo meril za določitev zneska, navedenih v Odločbi 2007/374, in napačne izračune za ugotovitev dodatnih dobičkov, ustvarjenih zaradi zadevne pomoči. Poleg tega je družba Mediaset predlagala, naj se odredi izdelava izvedenskega mnenja.

15 Družba Mediaset je medtem vložila tožbo zoper Odločbo 2007/374 pri Splošnem sodišču Evropske unije. Ta tožba je bila zavrnjena s sodbo z dne 15. junija 2010 v zadevi Mediaset proti Komisiji (T-177/07, ZOdl., str. II-2341). Družba Mediaset je zoper to sodbo vložila pritožbo, ki jo je Sodišče zavrnilo s sodbo z dne 28. julija 2011 v zadevi Mediaset proti Komisiji (C-403/10 P).

16 Tribunale civile di Roma je v postopku v glavni stvari odredilo izvedenstvo, na podlagi katerega je skupina izvedencev 6. septembra 2011 podala mnenje, ki vsebuje očitke tako glede javnomnenjske raziskave, uporabljene za izračun števila dodatnih gledalcev, ki jih je pritegnila ponudba s plačilom po ogledu in z novimi digitalnimi kanali, kot glede ekonometričnih modelov, ki sta jih predlagali in uporabili stranki v postopku v glavni stvari. V mnenju je tudi ugotovljeno, da ni dokazano, da je obstoj zadevne pomoči dejansko vplival na prodajo sprejemnikov v obravnavanem obdobju. Ministero dello Sviluppo Economico je v stališču z dne 17. julija 2012 ugotovitvam iz izvedenskega mnenja ugovarjal.

17 V teh okoliščinah je Tribunale di Milano prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali Odločba [2007/374], kakor je bila dopolnjena z odločbama, ki ju je […][K]omisija sprejela [z dopisoma z dne 11. junija 2008 in 23. oktobra 2009], in ki [je bila potrjena z zgoraj navedeno sodbo Splošnega sodišča v zadevi Mediaset proti Komisiji], zavezuje nacionalno sodišče, ki mora odločiti o višini državne pomoči, katere vračilo je odredila […][K]omisija, tako glede obstoja obveznosti kot glede zneska?

V nasprotnem primeru:

2. Ali je Splošno sodišče, ko je [z zgoraj navedeno] sodbo [Mediaset proti Komisiji] potrdilo pristojnost nacionalnega sodišča, da določi višino državne pomoči, to pristojnost omejilo na določitev zneska, ki je, ker je povezan z dejansko izvedeno ali izplačano državno pomočjo, nujno pozitiven in torej ne more biti enak nič?

3. Ali pa je Sodišče, ko je [z zgoraj navedeno] sodbo [Mediaset proti Komisiji] potrdilo pristojnost nacionalnega sodišča, da določi višino državne pomoči, nacionalnemu sodišču dodelilo pristojnost, da zahtevo za vračilo presodi tako z vidika obstoja obveznosti kot z vidika zneska, in torej tudi pristojnost, da zanika obstoj obveznosti vračila?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

18 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je predložitveno sodišče pri tem, ko zagotavlja izvršitev odločbe Komisije, s katero je sistem pomoči razglašen za nezakonit in nezdružljiv s skupnim trgom, in odrejena zagotovitev vračila zadevnih pomoči, ne da bi bili opredeljeni posamezni prejemniki teh pomoči in določeni natančni zneski, ki jih je treba vrniti, vezano ne le na to odločbo, temveč tudi na stališča, ki jih je navedena institucija izrazila v zvezi z izvrševanjem navedene odločbe in ki se nanašajo prav na znesek pomoči, ki ga mora vrniti posamezni prejemnik.

19 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je izvajanje sistema nadzora državnih pomoči na eni strani naloženo Komisiji in na drugi strani nacionalnim sodiščem, ki imajo dopolnjujočo, a ločeno vlogo (glej sodbo z dne 21. novembra 2013 v zadevi Deutsche Lufthansa, C-284/12, točka 27 in navedena sodna praksa).

20 V skladu z navedenim sistemom je tako Komisija, ki deluje pod nadzorom sodišč Unije, izključno pristojna za presojo združljivosti pomoči z notranjim trgom (glej v tem smislu sodbi z dne 21. oktobra 2003 v združenih zadevah van Calster in drugi, C-261/01 in C-262/01, Recueil, str. I-12249, točka 75; z dne 5. oktobra 2006 v zadevi Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ZOdl., str. I-9957, točka 38, in zgoraj navedeno sodbo Deutsche Lufthansa, točka 28).

21 V skladu z ustaljeno sodno prakso Komisiji pri odrejanju vračila pomoči, razglašene za nezdružljivo s skupnim trgom, ni treba določiti natančnega zneska pomoči, ki ga je treba vrniti. Zadostuje, da so v odločbi Komisije podatki, ki njenemu naslovniku dopuščajo, da sam in brez prevelikih težav določi ta znesek (glej v tem smislu sodbo z dne 12. oktobra 2000 v zadevi Španija proti Komisiji, C-480/98, Recueil, str. I-8717, točka 25; zgoraj navedeno sodbo Mediaset proti Komisiji, točka 126, in sodbo z dne 8. decembra 2011 v zadevi France Télécom proti Komisiji, C-81/10 P, točka 102).

22 Ko je namreč Komisija soočena s sistemom pomoči, na splošno niti ne more natančno ugotoviti zneska pomoči, ki ga je prejel vsak posamezni upravičenec, zato je posebne okoliščine, lastne posameznemu upravičencu do sistema pomoči, mogoče presoditi šele v fazi izterjave pomoči (glej v tem smislu sodbo z dne 7. marca 2002 v zadevi Italija proti Komisiji, C-310/99, Recueil, str. I-2289, točke od 89 do 91).

23 Poleg tega je treba navesti, da so v skladu s členom 288, četrti odstavek, PDEU odločbe v celoti zavezujoče za tiste, na katere so naslovljene. Zato mora država članica, ki je naslovnica odločbe Komisije, na podlagi katere je zavezana zagotoviti vračilo nezakonite pomoči, na podlagi tega člena sprejeti vse ustrezne ukrepe, da zagotovi izvršitev navedene odločbe (glej v tem smislu sodbi z dne 12. decembra 2002 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C-209/00, Recueil, str. I-11695, točka 31, in z dne

26. junija 2003 v zadevi Komisija proti Španiji, C-404/00, Recueil, str. I-6695, točka 21). Ta zavezujoča narava velja za vse organe države naslovljenke, vključno z njenimi sodišči (glej v tem smislu sodbo z dne 21. maja 1987 v zadevi Albako Margarinefabrik, 249/85, Recueil, str. 2345, točka 17).

24 Čeprav je Odločba 2007/374 po izdaji zgoraj navedene sodbe Sodišča v zadevi Mediaset proti Komisiji postala dokončna in za Italijansko republiko, ki je njena naslovljenka, torej zavezujoča ter je treba na tej podlagi šteti, da je nacionalno sodišče nanjo vezano, pa to ne more veljati za dopise, ki jih je Komisija pozneje poslala Italijanski republiki v okviru komunikacije, ki je potekala za zagotovitev takojšnje in učinkovite izvršitve navedene odločbe.

25 V zvezi s tem je treba namreč ugotoviti, da ti dopisi, zlasti dopisa z dne 11. junija 2008 in 23. oktobra 2009, v katerih je bila družba Mediaset opredeljena kot prejemnica iz zadevnega sistema pomoči in določen natančen znesek pomoči, ki ga mora ta vrniti, niso odločbe v smislu člena 288, četrti odstavek, PDEU.

26 Ugotoviti je treba tudi, da taka stališča ne spadajo med akte, ki jih je mogoče sprejeti na podlagi Uredbe št. 659/1999.

27 Poleg tega je Komisija v pisnih stališčih sama priznala, da njena stališča glede Odločbe 2007/374 niso namenjena dopolnjevanju ali spreminjanju njene vsebine in da nikakor niso zavezujoča.

28 Zato ni mogoče šteti, da so stališča, ki jih je Komisija izrazila v okviru izvrševanja Odločbe 2007/374, za nacionalno sodišče zavezujoča.

29 Vendar je treba opozoriti, da uporaba predpisov Unije o državnih pomočeh temelji na obveznosti lojalnega sodelovanja med na eni strani nacionalnimi sodišči ter na drugi strani Komisijo in sodišči Unije, v okviru katerega vsak deluje glede na vlogo, ki mu je zaupana s Pogodbo o delovanju Evropske unije. V okviru tega sodelovanja morajo nacionalna sodišča sprejeti vse ustrezne, splošne ali posebne ukrepe, da bi zagotovila izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz prava Unije, in se vzdržati vseh ukrepov, ki bi lahko ogrozili doseganje ciljev Pogodbe, kot to izhaja iz člena 4(3) PEU (glej zgoraj navedeno sodbo Deutsche Lufthansa, točka 41).

30 Tako ima nacionalno sodišče, če dvomi ali ima težave z določitvijo zneska pomoči, ki ga je treba vrniti, vedno možnost, da se obrne na Komisijo, da mu ta pomaga v skladu z načelom lojalnega sodelovanja, kot to izhaja zlasti iz točk od 89 do 96 Obvestila Komisije o izvrševanju zakonodaje o državni pomoči na nacionalnih sodiščih (UL 2009, C 85, str. 1).

31 Sicer stališča Komisije nacionalnega sodišča ne zavezujejo, vendar je treba ugotoviti, da jih mora nacionalno sodišče – glede na to, da so elementi iz navedenih stališč in mnenj Komisije, za katera lahko zaprosi nacionalno sodišče v okoliščinah, ki so navedene v prejšnji točki, namenjeni olajšanju izpolnitve nalog nacionalnih organov v okviru takojšnje in učinkovite izvršitve odločbe o zagotovitvi vračila, in ob upoštevanju načela lojalnega sodelovanja – v okviru spora, o katerem odloča, upoštevati kot element presoje in svojo odločitev obrazložiti glede na vse listine iz spisa, ki mu je bil predložen.

32 Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da čeprav je predložitveno sodišče pri tem, da zagotavlja izvršitev odločbe Komisije, s katero je sistem pomoči razglašen za nezakonit in nezdružljiv z notranjim trgom in je odrejena zagotovitev vračila zadevnih pomoči, ne da bi bili opredeljeni posamezni prejemniki teh pomoči in določeni natančni zneski, ki jih je treba vrniti, vezano na to odločbo, pa ni vezano na stališča, ki jih je navedena institucija izrazila v zvezi z izvrševanjem navedene odločbe. Vendar mora nacionalno sodišče v skladu z načelom lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU ta stališča upoštevati kot element presoje v sporu, o katerem odloča.

Drugo in tretje vprašanje

33 Predložitveno sodišče želi z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu izvedeti, ali lahko nacionalno sodišče pri določitvi natančnih zneskov pomoči, ki jih je treba vrniti – če Komisija v odločbi, s katero je sistem pomoči razglasila za nezakonit in nezdružljiv z notranjim trgom, ni opredelila posameznih prejemnikov zadevnih pomoči niti ni določila natančnih zneskov za vračilo – ugotovi, da je znesek pomoči, ki ga je treba vrniti, enak nič, če to izhaja iz izračunov, opravljenih na podlagi vseh upoštevnih elementov, s katerimi je seznanjeno.

34 Opozoriti je treba, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso ob neobstoju določb prava Unije na tem področju treba vračilo pomoči, ki je razglašena za nezdružljivo z notranjim trgom, izvesti po postopkih, ki jih določa nacionalno pravo, če vračilo pomoči, ki se zahteva v skladu s pravom Unije, z njimi posledično ne postane praktično nemogoče in če se z njimi ne kršijo načela enakovrednosti postopkov, s katerimi se odloča o podobnih sporih, ki pa so povsem nacionalni (glej sodbo z dne 13. junija 2002 v zadevi Nizozemska proti Komisiji, C-382/99, Recueil, str. I-5163, točka 90). Spor v zvezi s tem vračilom je v izključni pristojnosti nacionalnega sodišča (glej v tem smislu sklep z dne 24. julija 2003 v zadevi Sicilcassa in drugi, C-297/01, Recueil, str. I-7849, točki 41 in 42).

35 Poleg tega, kot je bilo opozorjeno v točkah 22, 23 in 29 te sodbe, glede na to, da Komisija v odločbi ni niti opredelila posameznih prejemnikov zadevne pomoči niti ni določila natančnih zneskov pomoči, ki jih je treba vrniti, mora nacionalno sodišče, če mu je zadeva predložena, odločiti o znesku pomoči, katere vračilo je odredila Komisija. Kot je bilo navedeno v točki 30 te sodbe, lahko nacionalno sodišče, če ima pri tem težave, vedno možnost, da se obrne na Komisijo in da mu ta pomaga v skladu z načelom lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU.

36 Iz tega izhaja, da mora nacionalno sodišče pri določitvi zneska pomoči, ki ga je treba vrniti, v okoliščinah, kakršne so navedene v točki 31 te sodbe, upoštevati vse upoštevne elemente, s katerimi je seznanjeno, vključno z dopisi, ki so si jih Komisija in nacionalni organi izmenjali ob izvajanju načela lojalnega sodelovanja.

37 Torej ni mogoče izključiti, da ob upoštevanju vseh teh elementov izračuni nacionalnega sodišča v zvezi z določitvijo zneskov pomoči, ki jih je treba vrniti, privedejo do zneska, ki je enak nič.

38 Poleg tega je iz listin spisa, ki ga je posredovalo nacionalno sodišče, razvidno, da je Komisija glede družb TIMedia in Fastweb izrecno priznala, da od teh podjetij ni treba zahtevati nobenega vračila.

39 Zato in brez vpliva na veljavnost odločbe Komisije oziroma na obveznost vračila pomoči, ki so bile razglašene za nezakonite in nezdružljive z notranjim trgom, lahko nacionalno sodišče določi znesek pomoči za vračilo, enak nič, če ta določitev izhaja neposredno iz operacije določitve zneskov za vračilo.

40 Ob upoštevanju navedenega je treba na drugo in tretje vprašanje odgovoriti, da lahko nacionalno sodišče pri določitvi natančnih zneskov pomoči, ki jih je treba vrniti – če Komisija v odločbi, s katero je sistem pomoči razglasila za nezakonit in nezdružljiv z notranjim trgom, ni niti opredelila posameznih prejemnikov zadevnih pomoči niti ni določila natančnih zneskov za vračilo – ugotovi, ne da bi to vplivalo na veljavnost odločbe Komisije in obveznost vračila zadevnih pomoči, da je znesek pomoči, ki ga je treba vrniti, enak nič, če to izhaja iz izračunov, opravljenih na podlagi vseh upoštevnih elementov, s katerimi je seznanjeno.

Stroški

41 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

1. **Čeprav je predložitveno sodišče pri tem, da zagotavlja izvršitev odločbe Evropske komisije, s katero je sistem pomoči razglašen za nezakonit in nezdružljiv z notranjim trgom in je odrejena zagotovitev vračila zadevnih pomoči, ne da bi bili opredeljeni posamezni prejemniki teh pomoči in določeni natančni zneski, ki jih je treba vrniti, vezano na to odločbo, pa ni vezano na stališča, ki jih je navedena institucija izrazila v zvezi z izvrševanjem navedene odločbe. Vendar mora nacionalno sodišče v skladu z načelom lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU ta stališča upoštevati kot element presoje v sporu, o katerem odloča.**

2. **Nacionalno sodišče lahko pri določitvi natančnih zneskov pomoči, ki jih je treba vrniti – če Evropska komisija v odločbi, s katero je sistem pomoči razglasila za nezakonit in nezdružljiv z notranjim trgom, ni niti opredelila posameznih prejemnikov zadevnih pomoči niti ni določila natančnih zneskov za vračilo – ugotovi, ne da bi to vplivalo na veljavnost odločbe Komisije in obveznost vračila zadevnih pomoči, da je znesek pomoči, ki ga je treba vrniti, enak nič, če to izhaja iz izračunov, opravljenih na podlagi vseh upoštevnih elementov, s katerimi je seznanjeno.**

Podpisi